

STRESZCZENIE

Niniejsza rozprawa doktorska podejmuje zagadnienie troski biskupa Jana Bernarda Szłagi o formację kapłańską w diecezji pelplińskiej w latach 1992–2012, analizowanej w perspektywie prawa kanonicznego. Celem badań jest określenie sposobów i obszarów tej troski oraz ustalenie, w jaki sposób biskup Szłaga dostosowywał normy prawa powszechnego do warunków i potrzeb Kościoła pelplińskiego. Analizie poddano zarówno formację kandydatów do kapłaństwa, jak i stałą formację presbiterów oraz troskę o ich życie i posługę.

Podstawę źródłową rozprawy stanowią akty prawne wydane przez biskupa Jana Bernarda Szlagę w ramach władzy ustawodawczej i wykonawczej, a także dokumenty dotyczące Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie oraz życia i działalności presbiterów. Wykorzystano materiały archiwalne Ordynariatu Biskupa Pelplińskiego i Wyższego Seminarium Duchownego, nagrania archiwalne Diecezjalnego Radia „Głos”, publikowane źródła diecezjalne, dokumenty Soboru Watykańskiego II, Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku, dokumenty dykasterii Kurii Rzymskiej oraz literaturę z zakresu prawa kanonicznego i historii diecezji pelplińskiej. Materiał badawczy uzupełniła autorska ankieta dotycząca formacji kapłańskiej w analizowanym okresie. Zastosowano metodę: dogmatyczno-prawną, historyczno-prawną, empiryczną i syntezy naukowej oraz analizę źródeł.

Podjęta problematyka nie była dotychczas przedmiotem odrębnego i całościowego opracowania. Rozprawa stanowi zatem próbę wypełnienia istniejącej luki badawczej poprzez kompleksową analizę działalności biskupa Szłagi w zakresie formacji kapłańskiej w świetle norm prawa kanonicznego. Wpisuje się tym samym w badania nad dziejami i ustrojem Kościoła pelplińskiego oraz pogłębia refleksję nad rolą biskupa diecezjalnego w przygotowaniu kandydatów do kapłaństwa i w kształtowaniu stałej formacji presbiterów.

Pierwsza część rozprawy poświęcona została trosce o powołania kapłańskie oraz organizacji Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Pelplińskiej. Omówiono w niej podmioty odpowiedzialne za rozwój i wspieranie powołań, w szczególności rodzinę, parafię, Diecezjalne Dzieło Powołań, alumnów, wiernych i szkoły katolickie. Przedstawiono również status prawno-kanoniczny Seminarium, dzieje uczelni, miejsce

w strukturze diecezji, organizację personalną oraz podstawowe aspekty ekonomiczne jej funkcjonowania.

Druga część koncentruje się na czterech podstawowych wymiarach formacji seminaryjnej: ludzkim, duchowym, intelektualnym i pastoralnym. W zakresie formacji ludzkiej ukazano przygotowanie alumnów do służby kapłańskiej oraz kształtowanie ich dojrzałości osobowej. Formację duchową przedstawiono w kontekście posługi ojca duchownego, modlitwy, Eucharystii, sakramentu pokuty i pojednania oraz rekolekcji. Formacja intelektualna została ukazana przez pryzmat działalności grona profesorskiego, aktywności dydaktycznej biskupa Szlagi, troski o śpiew kościelny i liturgikę oraz funkcjonowania biblioteki seminaryjnej. Natomiast formację pastoralną omówiono w kontekście przygotowania alumnów do głoszenia kazań, praktyk duszpasterskich, Pelplińskich Spotkań Duszpasterskich, kształtowania charyzmatu miłosierdzia oraz przygotowania do posługi misyjnej.

Trzecia część dysertacji dotyczy przygotowania kandydatów do kapłaństwa i ich dopuszczenia do sakramentu święceń. Analizie poddano wymagania kanoniczne, kryteria przyjęcia do seminarium oraz poszczególne etapy przygotowania do święceń, obejmujące, m.in. miesiąc propedeutyczny, obłóczyny, ustanowienie lektorów i akolitów, obrzęd przyjęcia kandydatów do diakonatu i prezbiteratu, działalność Komisji do spraw posług i święceń, skrutynia oraz bezpośrednie przygotowanie do święceń. Omówiono także warunki wymagane do ważnego i godziwego przyjęcia sakramentu kapłaństwa, w tym kwestie sakramentów inicjacji chrześcijańskiej, zdrowia, zdolności intelektualnych, nieprawidłowości i przeszkód kanonicznych. Szczególną uwagę poświęcono roli biskupa Szlagi w pouczeniu kandydatów o naturze i zobowiązaniach wynikających ze święceń oraz w podejmowaniu ostatecznej decyzji o ich dopuszczeniu do tego sakramentu. Tę część pracy dodatkowo uzupełniono analizą zaleceń dotyczących celebracji Mszy Świętej prymicyjnej neoprezbiterów.

Czwarta część rozprawy obejmuje stałą formację prezbiterów oraz troskę biskupa Szlagi o ich życie i posługę. Przedstawiono w niej formację ludzką, intelektualną, pastoralną i duchową kapłanów, a także zagadnienie zachowania przez nich dyscypliny kościelnej. W zakresie formacji ludzkiej omówiono troskę o więzi braterskie i jedność prezbiterium, ducha ofiarności oraz księży chorych, starszych i posługujących na misjach. Formację intelektualną ukazano w perspektywie studiów specjalistycznych, działalności Instytutu Formacji Kapłańskiej i formacji liturgicznej. Formację pastoralną przedstawiono poprzez

funkcjonowanie Rady Kapłańskiej i Konferencji Dziekanów, spotkania kolędowe i duszpasterskie oraz duszpasterstwo specjalistyczne. W ramach formacji duchowej omówiono liturgię godzin, życie sakramentalne, sakramentalia i inne formy kultu, rekolekcje kapłańskie, dni skupienia oraz Kapłańskie Dzieło Modlitwy i Kontemplacji. Ponadto analizę dopełnia omówienie troski o zachowanie dyscypliny kościelnej, obejmującej, m.in. realizację ustaw kościelnych, upomnienia i kary, rezydencję parafialną, zarządzanie dobrami kościelnymi, wizytacje, powierzanie urzędów, wynagrodzenie duchownych oraz prawo do urlopu i wypoczynku.

Przeprowadzone badania pozwalają stwierdzić, że troska biskupa Jana Bernarda Szłagi o formację kapłańską miała charakter ojcowski, wielowymiarowy i konsekwentny. Obejmowała zarówno całościowe przygotowanie kandydatów do sakramentu święceń, jak i stałą formację presbiterów oraz troskę o ich życie i posługę. Znajdowała wyraz w licznych inicjatywach organizacyjnych, prawnych i formacyjnych, z pomocą których biskup Szłaga dostosowywał realizację norm prawa kanonicznego do specyfiki i potrzeb diecezji pelplińskiej. Jego działalność obejmowała wszystkie zasadnicze wymiary formacji kapłańskiej: ludzki, duchowy, intelektualny i pastoralny, a zarazem była ukierunkowana na zachowanie dyscypliny kościelnej, właściwe wykonywanie posługi oraz uświęcenie kapłanów i ich dążenie do świętości. Analiza dekretów, rozporządzeń, zarządzeń, zaleceń, reskryptów, statutów, listów i innych pism biskupa Szłagi, a także homilii i artykułów, potwierdza, że troska o formację kapłańską stanowiła istotny element jego posługi pasterskiej i odpowiedzialności za życie Kościoła pelplińskiego.